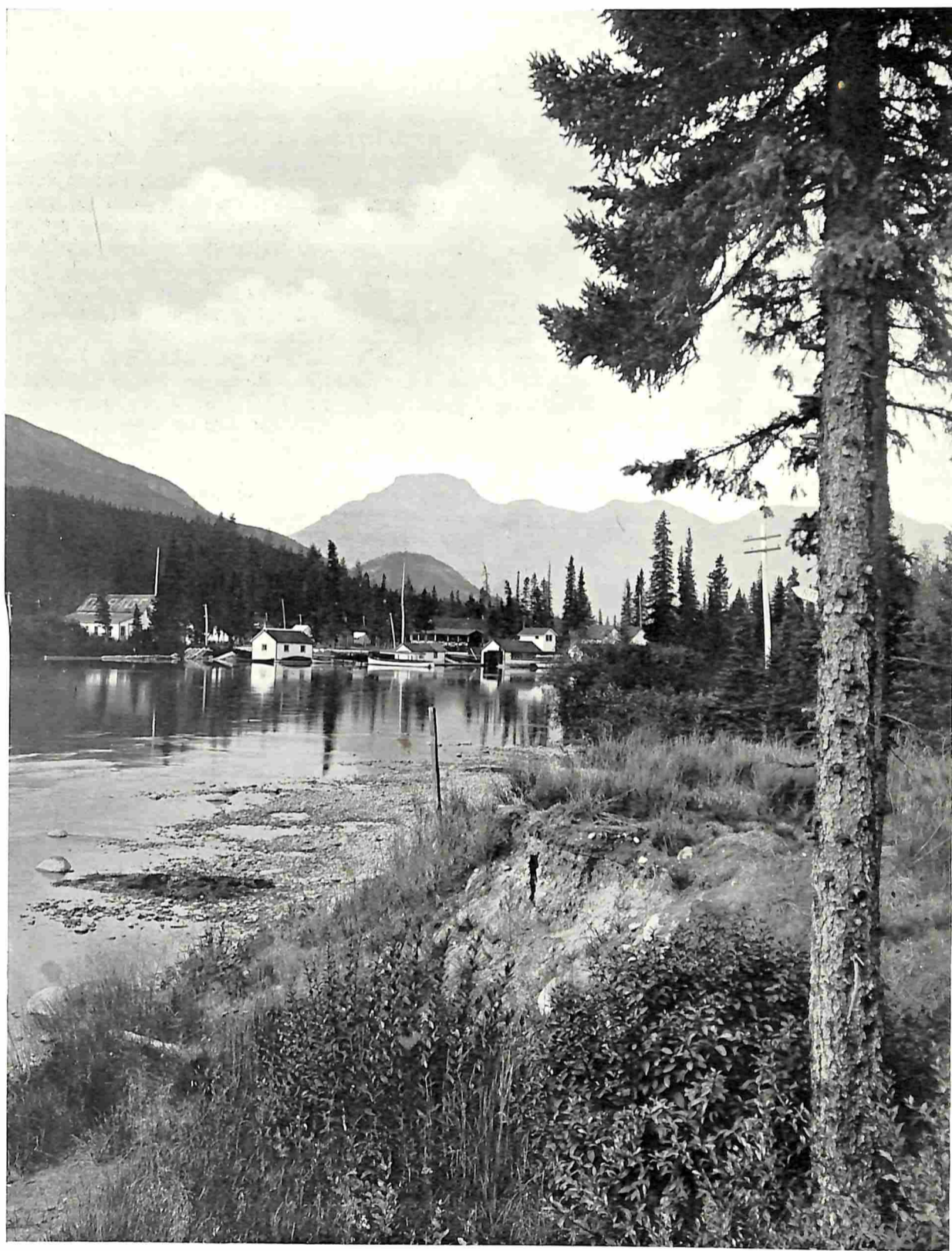

BUITEN

20^E JAARGANG N^O. 23.

ZATERDAG 5 JUNI 1926.

DE BOW-RIVIER IN HET CANADEESCHE BANFF NATIONAL PARK.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE BOW-RIVIER IN HET CANADEESCHE BANFF NATIONAL PARK (ILLUSTRATIE)	BLZ. 265
DE VINGER VAN HET NOODLOT, DOOR HEADON HILL (23)	BLZ. 266
OD- EN NIEUW-DEN HAAG (SLOT) (GEÏLL.), DOOR HAGANUS	BLZ. 268—272
DEENSCHEN BRIEVEN UIT VERRE LANDEN, I, DOOR KNUD POULSEN	BLZ. 270
KALEBASSEN (GEÏLL.), DOOR AFER	BLZ. 273—275
KONINGEN IN BALLINGSCHAP, DOOR CHARLES G. D. ROBERTS (19)	BLZ. 275
GEVELS AAN DE KOEPOORTSTRAAT TE DOESBURG (ILLUSTRATIE)	BLZ. 276

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

DE VINGER VAN HET NOODLOT

door

HEADON HILL.

23)

H IJ nam het petroleum blik en de bos stroo op en ging snel over het voetpad door het bosch. Zijn gezicht en gehoor waren gescherpt door den sterken drank, dien hij gedurende den dag had gebruikt, maar zijn hersens waren door dienzelfden invloed beneveld. Hij herinnerde zich niet precies de woorden meer welke Kathleen 's morgens had gebruikt, toen hij haar had aangetoond hoe zij alleen haar minnaar de vernedering kon besparen afgeranseld te worden vóór hij werd verbrand. Hij had er slechts een flauwe herinnering aan, of zij al of niet aan zijn ultimatum had toegegeven door toe te stemmen met hem te trouwen en daardoor zichzelf te redden. Hij zou haar nog eens bezoeken en zich op dat punt zekerheid verschaffen, vóór de film-acteurs kwamen. Hij voelde zich in staat het resultaat met een vreemde onverschilligheid af te wachten. Hij was er volstrekt niet zeker van, dat hij nog met zijn nicht wenschte te trouwen, behalve om haar openlijke vijandigheid tegen hem tot zwijgen te brengen. Hij herinnerde zich flauw dat hij in een tijd, die eeuwen geleden scheen, Kathleen had bewonderd; maar hij begreep wel dat haar haat en wantrouwen tegen hem zoo intens waren, dat hun huwelijk alleen maar kon eindigen in ellende voor beiden. Hij vond het wel jammer dat zoo'n knap meisje zulk een vreeselijken dood moest sterven. Daarom hoopte hij dat zij zou toestemmen om zichzelf van den vuurdood en Norman Slater van de rijzweep te redden.

Eindelijk bereikte hij den rand van het veld en keek eerst naar rechts en toen naar links, naar de twee gebouwen, die in de duisternis opdoken. In het huisje van den houtvester brandde een vroolijke gloed achter het roode gordijn van de huiskamer. In het oude molenhuis was geen enkele lichtstraal zichtbaar. Hij zag geen licht in de bovenkamer, en in

zijn verwarden geestestoestand was hij vergeten, dat hij zelf Judith Grimes bevel had gegeven dien avond in den molen geen licht op te steken.

Hij was langs een pad gekomen, dat hem aan de overzijde van het water bracht, zoodat hij niet over de loopsteenen behoefde te gaan. Met eenige snelle schreden bereikte hij den oever van de molenbeek en trad de ruïne binnen. Hij zette stroo en petroleum binnen den ingang neer; hij luisterde een oogenblik buiten de deur van het gesloten graanpakhuis en vervolgde toen zijn weg over de krakende trap treden. Hij had een sleutel en opende daarmee de deur van Kathleen's gevangenis. In het flauwe maanlicht zag hij de gestalte van het meisje zitten bij het open raam. Hij keek half versuft naar haar en trachtte zijn gedachten te verzamelen. Zij sprak niet en bewoog zich niet.

„Wat zal het zijn?” vroeg hij ten slotte heesch.

„Wat zal wat zijn?” vroeg zij met een zilveren lach.

„O, voor den drommel, dat weet je maar al te goed. Moet ik jou verbranden evenals dien stommen schurk beneden?”

„Als aanstaande minnaar, Neef Dudley, gedraag je je heel vreemd. Misschien is het wel mijn eigen schuld. Het kan zijn, dat ik je vanmorgen de zaak niet welkom duidelijk heb gemaakt. Laat ik dat nu dan doen. Ik zou liever sterven door nog vreeselijker middelen dan jij kan bedenken, dan mijzelf te redden door het nog veel vreeselijker alternatief van te trouwen met den wreeden duivel, die mijn broer heeft vermoord”.

„Maar ik heb George niet vermoord”, zei de baronet dof.

„Hoeveel maal zal je mij nog die leugen vertellen? Dudley, de vrees dat je zult moeten boeten voor je misdaad, heeft je blijkbaar krankzinnig gemaakt. Kan je niet begrijpen dat, wanneer ik toestemde in je onzinnig voorstel, je volstrekt geen zekerheid zou hebben? Wat zou voor mij gemakkelijker zijn dan in je voorwaarden toe te stemmen en ze te weigeren zoodra ik mijn vrijheid had herkrege?”

Er was een pauze alsof de baronet over deze vraag nadacht.

„Je schijnt ten slotte niet erg veel te geven om dien lieven vrijer van je”.

Weer klonk haar zilveren lach.

„Wat den een niet deert, deert den ander ook niet”, sprak zij vroolijk. „Als het mij niet schelen kan verbrand te worden, weet ik zeker dat Norman er ook niet tegen opziet”.

Deze plagerij deed Glenisters smeulenden haat tegen den man, die hem had afgeranseld, plotseling oplaaien. Het meisje bij het venster, dat hem plaagde en terge, had nooit de eerste plaats ingenomen bij zijn zucht naar wraak; en als het tooneel in Lady Marrables salon niet was voorgevallen, zou hij zich niets aangetrokken hebben van haar beschuldigingen. Er waren nog heel wat andere meisjes, mooi en van goede familie, die zijn aanzoek zouden hebben aangenomen. Maar Slater, die hem door dien ellendigen salon had rond gejaagd en hem had geschopt en getrapt, was heel iets anders.

„Ik zal je beiden zeer zeker verbranden; maar eerst zal ik Slater levend villen”, gromde hij.

Hij keerde terug naar het portaal, sloeg de deur achter zich dicht en draaide den sleutel in het slot om.

Met behulp van zijn electriche lantaarn liep hij de trap af, keek met welbehagen naar de brandstoffen, die hij bij den ingang had neergezet en ontsloot de deur van de onderste gevangenis. De uiterste hoek was buiten het bereik van zijn lampje, maar er bewoog zich iets in het duister en een ketting rammelde.

De eigenaar van Beechwood Grange grinnikte terwijl hij voortliep en uit zijn zak de rijzweep haalde, welke hij had meegebracht. In het vooruitzicht van zijn genot, zwaaide hij het slangvormige koord om zijn hoofd en liet het knallen als een pistoolschot.

„En nu, mijn jongen”, riep hij uit, „zal ik je eens laten zweeten. En als je klaar bent met zweeten, zal ik je lekker gaar braden”.

DRIEENDERTIGSTE HOOFDSTUK.

WAT DE BUTLER WIST.

Mr. Fabian Wommersley's auto's vlogen als de wind door het stille stadje. Zoo snel reden zij, dat Alf Grinstead nauwelijks zijn plaats had ingenomen in de groote limousine, of de opgetreden, blies door de spreekbuis en beval den chauffeur te stoppen.

„Zijn wij er, Maudie?” vroeg Mr. Wommersley uit de diepte

van zijn bontjas. „Wat een sombere plek!” voegde hij erbij, de deur openend en op den weg stappend.

„Jij hebt nu de leiding, daar jij den weg kent. Wat is het programma?”

„Miss Blair” nam de leiding op zich en verklaarde dat de auto's niet dichterbij de plaats hunner bestemming konden komen. Er was geen rijweg naar de plek in het bosch waar de film zou worden opgenomen. Zij zouden moeten loopen, en de electriciens en de fotografen zouden hun instrumenten en machinerieën moeten dragen. Het pad door het bosch liep recht door en zij zou hun aanwijzingen geven, waardoor vergissingen onmogelijk waren. De mannen zouden vooruit gaan, terwijl zij en Fabian zich in den gesloten wagen voor hun rol konden kleeden. Dan zouden zij volgen en waarschijnlijk de zwaar beladen mannen inhalen, voor zij het tooneel van hun werkzaamheden bereikten.

Alf Grinstead luisterde naar ieder woord, dat er gesproken werd.

„Als u dat doet, miss”, zei hij, „dan moest ik vooruit gaan en aan mijn werk beginnen. Ik moet dien brand voor u in orde maken en ik denk dat de baas op mij zal wachten, zooals wij hebben afgesproken. Er is meer te doen dan een lucifer aan te steken om een ouden molen behoorlijk te doen opvlammen. Dat eischt wetenschappelijke voorbereiding”.

Mr. Wommersley was verrukt over den ijver van den wetenschappelijken brandstichter, dien zij uit de ruïne van zijn motorfiets hadden gered en die — direct door Sir Dudley Glenister aangenomen — het syndicaat niets zou kosten.

„Dat is een kranige jongen, he Maudie?” zei de acteur. „Wijs hem den weg die leidt naar de ruïne van den molen, terwijl ik die knapen zeg wat zij te doen hebben”.

De tweede auto met de operateurs en hun toestellen, was achter hen blijven stilstaan, en Mr. Wommersley liep erheen, terwijl de actrice Alf vertelde hoe hij het veld kon bereiken. Het was alles heel eenvoudig — op één ding na. Tegenover den molen was het huisje van den houtvester en het zou goed zijn als hij uit de nabijheid daarvan bleef. Het was heel waarschijnlijk dat Sir Dudley den houtvester niet op de hoogte had gebracht van zijn plannen, en de man kon lastig worden als de excentrieke baronet nog niet was gekomen.

Alf beloofde voorzichtig te zijn en hij begon zijn tocht door het bosch. Toen hij bij het veld was gekomen, wist hij een oogenblik niet welken weg hij moest volgen.

Hij hoorde plotseling dat slepende voetstappen hem tegemoet kwamen en dat iemand hartverscheurend kreunde. Een oogenblik later bonsde hij tegen iets groots en zachts aan en het laatste gekreun stierf weg in een gedempten schreeuw. Met militaire tegenwoordigheid van geest had Alf een waslucifer aangestoken en hij zag dat hij in botsing was geweest met een bleeken, ouden man in een lange pandjesjas.

De verschijning wuifde zwakjes met zijn handen en de lucifer ging uit. Uit het duister klonk een klagende kreet.

„Om 's hemelswil, houd mij niet tegen. Er wordt ginder een bloedige moord gepleegd en ik loop hard om de politie te halen”.

Alf streek nog een lucifer aan en keek nogmaals onderzoekend naar den verschrikten man.

„Zie eens hier, ouwe vrind”, zei hij, „vertel mij wat je op je hart hebt. Ik geloof dat wij voor hetzelfde doel werken. Ik zoek naar mijn meester, Kapitein Norman Slater, een besten kerel. Wie ben jij en waar wordt de moord gepleegd? Het zou tijd sparen als je het mij kon vertellen. Ik kan bij een gevecht minstens even goed helpen als een veldwachter”.

„Ik ben Hinkley, de butler van de Grange”, was het haastige antwoord.

En in een vloed van bibberende woorden vertelde hij het vreeselijke verhaal. Hoe hij van een Scotland Yard detective had gehoord, dat Miss Glenister en Kapitein Slater verdwenen waren en hoe hij door Sir Dudley's vreemd gedrag dezen had verdacht van misdadige handelingen tegen hen. De achterdocht was toegenomen, toen Sir Dudley dien avond zou uitgaan onder voorwendsel dat hij bij het huisje van den houtvester een troep film-acteurs zou ontmoeten en dat hij bijna zekerheid had gekregen, toen Sir Dudley hem nijdig had geweigerd getuige te zijn van die opname. Het bespottelijke idee van een film-opname in het bosch van Beechwood had beslist een onheilspellenden achtergrond.

Hinkley had gedaan alsof hij ziek was, had zijn meester bericht gezonden dat hij naar bed was gegaan en was toen uitgegaan om een onderzoek in te stellen. Zijn vermoeden was

maar al te juist geweest, maar de bijzonderheden waren zoo afschuwelijk, dat hij bijna zijn eigen oogen en ooren niet had kunnen gelooven.

„Hij heeft ze gevangen in den ongebruikten watermolen”, zei de butler bevend, „het was half donker toen ik de vervloekte plek bereikte, maar er was licht genoeg om te zien dat Miss Kathleen voor een bovenraam zat. Ik sprak met haar en zij vertelde mij, dat zij en de Kapitein hier sedert gisteren waren — zij boven en hij beneden. Die duivel komt vanavond om den molen in brand te steken en dat zij erin moesten blijven, als zij niet erin toestemde met hem te trouwen — en hij gaat eerst den Kapitein afranselen. Hij trachtte haar over te halen met hem te trouwen, dan zou hij haar leven sparen en den Kapitein niet eerst afranselen, maar verbranden moest hij in elk geval”.

De trillende stem zweeg en een korte stilte heerschte op het pad. Toen barstte Alf Grinstead uit in een harden lach.

„Eén ding is heel zeker”, zei hij. „Je meester, ouwe jongen, zal nooit opgehangen worden. Hij moet stapelgek zijn. Niettemin is hij heel gevaarlijk. We moeten zorgen dat wij er gauw bij zijn. Daden, geen woorden, is vanavond het parool. Weet je waar mijn baas is?”

„De kapitein is opgesloten in een kamer gelijkvloers. De deur is twee duim dik. Men kan hem niet bereiken zonder sleutel”.

„Dan moeten wij wachten tot iemand hem ons geeft”, antwoordde Alf. „Zie eens hier, Mr. Hinkley, ik ken iemand zoodra ik hem zie — en u bent je ware. U loopt verder en haalt den veldwachter en zooveel kranige kerels als u bij elkaar kan krijgen. Ik ga vooruit en let op de dingen, die bij den molen gebeuren. Maak u niet ongerust”.

Zij namen afscheid, maar eensklaps viel het Alf in dat er moeilijkheden konden komen wanneer Hinkley Mr. Wommersley en zijn troep op den weg ontmoette.

„Waar vindt je den veldwachter?” vroeg Alf hem. „Moet je den grooten weg oversteken?”

„Neen, er is een zijpaadje naar het dorp, eenige stappen verder op”.

„Alright! Goeden dag!”

Alf volgde den aangegeven weg, dankbaar dat deze ontmoeting hem een vast plan had bezorgd en zijn strijd lust had doen ontwaken. Misschien konden zijn sterke armen de deur inslaan, die zijn meester insloot; zoo niet, dan zou hij op den loer liggen tot de baronet met den sleutel langs kwam. Eén ding was zeker. De houtvester moest met zijn meester onder één hoedje spelen, anders zou zulk een wandaad niet zijn gebeurd vlak bij zijn woning. Alf nam zich voor een gevecht te vermijden met den dienaar, tot hij den patroon behoorlijk onder handen had gehad en zijn eigen heer in vrijheid had gesteld, waarna hij met het grootste genoegen met iedereen zou vechten die in dat gemeene complot betrokken was geweest.

Het verlichte gordijn in Grimes' huisje, dat als een rood oog over het veld keek, was de eerste aanwijzing dat Alf het vijandelijk terrein naderde. Hij stond bij de rij boomen en mat den afstand met zijn oogen. De omtrekken van den ouden molen ontlokten hem een gesmoorden vloek en hij had moeite de woeste opwelling te bedwingen om te trachten de vesting stormenderhand te nemen. Maar eensklaps herinnerde hij zich dat hij zonder sleutels machteloos zou zijn.

Op dit oogenblik ging de deur van de houtvesterswoning open en een groote man bleef op den drempel staan en keek naar de lucht. Hij droeg een geweer onder zijn arm en nadat hij naar het weer had gekeken, sloot hij de deur achter zich en kwam recht over het veld naar de plek waar Alf zich verscholen had.

„Lieve hemel, wat een reusachtige kerel”, mompelde de speurder, „en ik ben maar zoo klein. Ik zou hem toch wel aanvallen als hij maar geen geweer had. Ik zou den kapitein niet veel kunnen helpen als ik een ons hagelkorrels in mijn ingewanden had”.

Maar het gevaar ging voorbij. De reusachtige houtvester sloeg een ander pad in dat een weinig meer links en met een andere bocht naar het bosch leidde.

Alf haalde ruimer adem — om twee redenen. Hij was ontsnapt aan een persoonlijken strijd met twijfelachtigen uitslag en — wat even belangrijk was — de boschwachter zou de film-artisten niet ontmoeten. Alf wilde Sir Dudley Glenister heelemaal voor zichzelf hebben.

(Wordt vervolgd).

Foto C. Steenbergh.

DE OUDE SCHEVENINGSCHEN WEG BIJ HOTEL DE LA PROMENADE.

OUD- EN NIEUW-DEN HAAG.

IV. (Slot).

TOEN, nu al weer een twintigtal jaren geleden, Andrew Carnegie een vorstelijk bedrag ter beschikking stelde, ter stichting van een Vredespaleis, duurde het geruimen tijd eer de vroede bestuurders van stad en land het er over eens waren, waar dit paleis nu eigenlijk moest verrijzen. Totdat ten langen leste het beginpunt van den Ouden Scheveningschen weg werd uitverkoren, ter plaatse waar zich vroeger de buitenplaatsen Buitenrust en Rustenburg hadden bevonden. ☒ Buitenrust heette aanvankelijk Hessenhof, naar Philips van Hessen-Philipsthal — verwant aan de Prinsen van Oranje, — die in 1708 een stuk gronds had gekocht aan de westzijde van den Scheveningschen Straetweg bij het Tolheck, waarop hij een heerenhuis liet bouwen, maar kreeg zijn nieuwen naam, sinds Mr. Pieter van Bleiswijk in 1783 eigenaar ervan was geworden. In 1828 richtte Johann Georg Heine het landhuis tot ziekenhuis in, dat echter na eenige jaren van bloei aan 't kwijnen geraakte. In 1839 verkocht Heine's weduwe het goed aan den Prins van Oranje, die het met Zorgvliet vereenigde. Weldra werd het 18de eeuwsche landhuis door aanbouwen in den lievelingsstijl van Koning Willem II, den z.g.n. Windsorstijl, vergroot en geheel tot paleis ingericht. Onbewoonbaar door onpractische indeeling, onderhevig aan voortdurende verzakkingen van het slecht gebouwde nieuwe gedeelte, viel het paleisje den moker ten offer, toen besloten was hier ter plaatse het Vredespaleis te doen verrijzen. ☒ Met Buitenrust viel het ten zuiden daarvan gelegen Rustenburg, dat omstreeks 1720 gebouwd was door Jan Charles Franchois Bada du Jardin, en toen den naam Rust en Lust ontving. Kort na de tijd, tegen het midden der 18de eeuw, was er een „Vaux hall” in gevestigd, werd het dus dans- en muziekgelegenheid. Een rijke Indische oud-gast, Seneca Ingersen, verdoopte het huis in Rustenburg, verfraaide het, en liet de tuinen met groote zorg beplanten. Weer later, in 1810, veranderde het huis geheel van bestemming: het werd hotel. Dat duurde echter slechts tot 1824, toen een tweetal adellijke dames het ter bewoning betrok. In 1847 werd het door Willem II aangekocht, zoodat toen de drie aangrenzende buitenplaatsen in één hand, die des Konings, waren vereenigd. ☒ Na 's Konings dood liet Anna Paulowna op Rustenburg eenige vertrekken tot kapel van den door haar beleden godsdienst inrichten, waardoor het huis den naam kreeg van de Russische kapel. Na haar overlijden in 1865 werd ze de kapel van het Russische gezantschap. ☒ Thans rijst ter plaatse, waar eens Buitenrust en Rustenburg stonden, de stichting, die door het vorstelijk geschenk van Andrew Carnegie mogelijk is geworden, doch die toch niet in staat is gebleken, der wereld van verder oorlogsgeweld te verschoonen. Alles

is hier verruimd en verfraaid, maar daarmee is tevens de vroegere intimiteit ten doode opgeschreven. . . . .
 ☒ Wie, komende van 's-Gravenhage, den Ouden Scheveningschen weg, langs het hooge pad ter rechterzijde van den weg volgt, zal even voorbij het Israëlitische kerkhof een verweerde hardsteen paal vinden, die nog steeds vermeldt, dat hier het koninklijk jachtdomein een aanvang neemt. Gesticht door een graaf van Holland, later, na wisselend lot, door vorsten van Oranje, eertijds als stadhouder, thans als koning (of toevalligerwijze als koningin), bewoond, is dit het kenmerkende onderscheid van Die Haghe met alle andere grotere en kleinere gemeenten in Nederland gebleven: jachtdomein, dat wil dus zeggen: lustoord, te zijn. ☒ Dit aanloopje is voldoende aanleiding thans eenige woorden te wijden aan de Scheveningsche Boschjes. Moge men het Haagsche Bosch een symphonie van Weber heeten, de Boschjes herinneren vergelijkenderwijze het meest aan een van Schubert's zoetgevooisde liederen. Wie de bekoorlijke dreven tusschen de Haagsche stadswijk Archipel, den Ouden Scheveningschen weg, de Witte Brug en het Kanaal waardeert, zal zich misschien wel eens ergeren, dat bouwwoede en speculatie-geest er de oorzaken van zijn, dat een deel van het niet al te hooge hout aan woningen van allerlei soort is ten offer gevallen, maar er blijft toch nog voldoende ruimte over voor hen, die al mijmerende, graag ronddolen over verzorgde beschelpte paden, met om de haverklap een bankje, dat den velen patiënten — vooral zenuwzieken, die hier herstel zoeken — tot rusten noodt. Een deel der Boschjes, waar het hooge naaldhout kaarsrecht naar beter sferen streeft, was reeds langen tijd in beslag genomen door rustbehoevenden, die er hun hangmatten hadden vastgeknoopt en dit terrein zoo half en half hadden geannexeerd. De vroede vaders der gemeente 's-Gravenhage gaan dit nu reglementeren — ja, waarom eigenlijk niet? Bij water per kubieke meter, electrisch licht per kilowatt, gas per kubieke meter, strandtent per vierkante meter, kan ozon per liter best gevoegd worden! ☒ Een halve eeuw geleden is de Haagsche wethouder Ver Huell begonnen de paden en wegen in de Boschjes uit te breiden en met min of meer smaak aan te leggen. Te dien tijde was het deftige Van Stolkpark pas in zijn geboorte, thans is het vol gebouwd en heeft de Haagsche bouwwoede exploitatie-objecten gekozen. Maar de naam van wethouder Ver Huell is blijven leven in een monumentale, klassiek uitstekende wit marmeren bank van welke bank men een uitstekend kijkje heeft op de kunstmatige waterpartij, die de ontwerper met zulk een smaak tot stand heeft weten te brengen. Edoch, wit marmeren banken in ons land — hoe fraai overigens ook — zijn voor alles geschikt, maar niet om er

Foto C. Steenbergh.

WATERPARTIJ IN DE SCHEVENINGSCHES BOSCHJES.

op te zitten. 's-Gravenhage is Rome niet. De heer Cremer heeft in de Boschjes ook zijn bank, niet zoo fraai, ook niet zoo koud, maar toch ook in wezen onbruikbaar, al kan men het op de rustieke bakstenen Cremer-bank langer uithouden dan op de wit marmeren Ver Huell-bank, die heelemaal niet te harden is. ☒ Het zij mij thans vergund U te voeren naar het werkelijke middelpunt van de Oude Scheveningsche Boschjes: de Bataafsche Boer, korter gezegd: de Bataaf, nog korter gesproken in het Haëgsche tennis-jargon: de Bâf. In de dagen van mijn jeugd was hier slechts een kleine woning van een ouden koddebeier, wiens dochter den zeer schaarschen wandelaar van voor vijftig jaar een glas geitenmelk schonk. Nu is het een in het groot geëxploiteerde inrichting van de melkinrichting De Sierkan met wippen en schommels voor de allerjongste en vele tennisbanen voor de rijpere jeugd. Wien het vermaak hier te kostbaar mocht wezen, vindt op de z.g. witte plek, in de onmiddellijke nabijheid van de aan Vosmaer gewijde fontein, een kostelijk stuk zand, dat de gemeente voor kostelooze speelplaats van de heele kleintjes heeft laten inrichten. Of de kleuters veel bewondering zullen koesteren voor het wit marmeren borstbeeld van den wijsgeerigen dichter, waaronder het water niet klatert, doch flauwtjes sijpelt, is een andere vraag. Want ook de ouderen van dagen kunnen zich tot op dezen dag nog kwalijk verenigen met het te ijle en te spichtige middending tusschen fontein en monument, dat door den ook al weer overleden Nederlander Alma Tadema, die te Londen een wereldreputatie wist te verwerven, is ontworpen. ☒ Ongetwijfeld is de beeldhouwer Odé gelukkiger geslaagd, die terzijde van het bekende hotel de la Promenade het borstbeeld liet verrijzen van den schepper van den Ouden Scheveningschen weg, Constantijn Huygens, die ongetwijfeld zelf het meest verbaasd zou staan te kijken, indien hij nu kon aanschouwen welk een schitterende heirbaan, omzoomd met de fraaiste villa's, het vroegere zandpad is geworden, waarlangs onze voorvaders moeizaam naar Scheveningen sjokten. Het laatste monument, dat de Boschjes siert, is dat gewijd aan de tijdens den wereldoorlog gevallen Scheveningsche visschers, die bij tientallen het leven hebben gelaten door het mijnengevaar, dat in die jaren de Noordzee onveilig en het visschersbedrijf tot een zeer gevaarvol werk maakte. ☒ Tusschen de Oude en de Nieuwe Scheveningsche Boschjes ligt het Kanaal, waardoor in vervlogen dagen de gondel het pretlievend menschedom naar Scheveningen bracht. De gondel was een verbeterde trekschuit, ietwat behagelijker gebouwd dan het klassieke Hollandsche vervoermiddel, waarvan Nicolaas Beets zoo prettig wist te vertellen, en vertrok toentertijd ongeveer van de plek, waar nu de Dierentuin is gevestigd, naar het punt, waar het Seinpostduin zich bevindt, zoodat men vandaar in luttele minuten het oude gebouw, dat Groot

Stedelijk Badhuis heette, kon bereiken. Men zat er wát gezellig in de vrij groote gondel, rustig maar zeker stapte het jagerspaard langs de oevers van het Kanaal, tot ten leste de badplaats in wording was bereikt. Stoomtrams, paardentrams, omnibussen, elektrische trams, auto's hebben nu het vervoer naar Scheveningen verbeterd en den tijdsduur bekort, maar is er niet tevens een stukje van de oude vaderlandsche gemoedelijkheid verloren gegaan? ☒ De Witte Brug — hier is thans het hotel van dien naam bedoeld — is als het ware de tegenhanger van het hotel de la Promenade, mondainer van inrichting, van stijl en bezoekers. Achter het hotel, in de richting van de badplaats, beginnen al spoedig de Nieuwe Scheveningsche Boschjes, verzorgder, zij het kleiner, dan de Oude Boschjes. En half achter, half terzijde van de Nieuwe Boschjes is in de allerlaatste jaren een wijk verrezen, die de allure heeft van een villapark te Wassenaar, maar alleen oneindig dicht bij het stedelijk centrum is gelegen. Tapijtweg, Kweekerijlaan zijn hier de oorden van een werkelijk zeer geslaagden villa-bouw, al vallen de houten barakken van het hulp-ziekenhuis aan den Tapijtweg hier te veel uit den toon. Daar deze barakken echter slechts voor tijdelijk gebruik bestemd zijn, teneinde het te klein geworden gemeentelijke ziekenhuis aan den Zuidwal te ontlasten, is dit euvel van zeer voorbijgaanden aard. ☒ Langs de slingerende paden van de Nieuwe Scheveningsche Boschjes bereikt men al spoedig een duintop, die met een rieten dak is bekleed en daarom in den volksmond den naam van de paraplu heeft gekregen. Van dit punt is het uitzicht werkelijk schitterend. Vóór den toeschouwer breidt zich de eigenlijke badplaats uit, Seinpost, de strandsociëteit van De Witte (eertijds de villa van de vorstelijke familie Von Wied), het Grand hotel, Kurhaus, Palace-hotel, hotel d'Orange, met verderop de duinenrij naar Wassenaar, Katwijk en Noordwijk, die zich aan den einder in een waas verliest. Aan de linkerzijde de Oude Scheveningsche Boschjes met de boven het groen uitstekende torentjes van de grootere villa's, met verder weer de wazige omtrekken van het eigenlijk Den Haag. Aan de rechterzijde de massale toren van de waterleiding, met aan den voet het complex gebouwen van de gewone en de bijzondere strafgevangenissen, dat even uit den toon valt, maar daarachter de duinen in de richting van Waalsdorp, onberoerd door de cultuur, zooals ze daar nu al vele eeuwen hebben gelegen, schut en weer gevende voor het steeds bulderende geweld van de zee. En achter den toeschouwer de dorre duinen, die het legerbestuur als schietbanen in gebruik heeft genomen en die dus natuurlijk voor het gewone publiek een gesloten terrein zijn gebleven. Waarlijk, er zijn weinig plekjes, die de schoonheid van de residentie beter in een overzicht laten omvamen! ☒ Strekt zich aan de eene zijde van het Haagsche Bosch de langgerekte wijk uit,

die men met Bezuidenhout gewoon is aan te duiden, aan de andere zijde is de bebouwing jaren en jaren lang blijven stagneeren, zoodat daar ter plaatse de Jan van Nassaustraat reeds bij de eeuwwisseling de uiterste stadsgrens aangaf. Dit was ook eenigszins te begrijpen, want terzijde van deze Nassaubuurt strekten zich achter den Raamweg de groene weiden van de familie Van Bylandt uit, met daarachter het landgoed van de Van Brienen's van de Groote Lindt. Het is de bekende architect J. Mutters Jr. geweest, die een der eersten was om aan den Wassenaarschen weg zich een woning te zetten, welke het meest overeenstemming vertoonde met wat men gewoon was als het toentertijd in ons land nog veel minder bekende Engelsche woonhuis aan te duiden. Het ranke huis, uitwendig versierd met de gestyleerde leliën, trok zeer de aandacht; inwendig mocht het voor de bezoekers een openbaring, of anders een trouvaille heeten. Maar dat huis bleef een eenling, omdat graaf Van Bylandt beloofd had tijdens zijn leven de uitgestrekte grazige grasvlakten, die hem in eigendom behoorden, niet aan bouwlustige grondspeculanten te zullen afstaan. Na zijn heengaan heeft gravin Van Bylandt er ongetwijfeld het hare toe bijgedragen hier een schitterende uitbreiding van Den Haag mogelijk te maken. De niets-en-niemand-ontziende fiscus had deze terreinen als bouwterrein aangemerkt en de daarvan op te brengen lasten in den vorm van grondbelasting waren zoo ontzettend hoog, dat zelfs de zeer gefortuneerde familie Van Bylandt den druk op de geldmiddelen te zwaar werd. Toen is het plan gerijpt hier een ruime deftige woonwijk te stichten, die als gelijkwaardig zou kunnen beschouwd worden met de wijk, die vroeger Willemspark heette, later in Plein 1813 is herdoopt.

⊗ Aan de Carel van Bylandtlaan stichtte de koninklijke maatschappij tot exploitatie van petroleumbronnen in Nederlandsch-Indië haar reusachtig kantoorpand, dat de omgeving domineert. Kortens tijd daarna grondvestte de bekende Amerikaansche maatschappij, de Standard Oil Company of New-Yersey, aan den Benoordenhoutschen weg het trotsche gebouw, genaamd Petrolea, met den hoogstompe toren, dat in modernere bouwtrant het grootste gebouw van de Koninklijke tracht te domineeren. Op blz. 272 van dit nummer is een afbeelding ervan geplaatst. — ⊗ Waarmede ik dit overzicht van Oud- en Nieuw-Den Haag gevoeglijk zoude kunnen eindigen, rustte er op mij nog niet een aangename plicht, waarvan ik mij te gaarne kwijt, dan dat ik deze zoude willen verwaarloozen. Want zonder de welwillende steun en hulpe van de dames en heeren ambtenaren van de koninklijke bibliotheek en van het gemeentelijk archief geloof ik niet in staat te zijn geweest de hier verschenen artikelen te hebben kunnen bijeenlezen. Waarvan dus, om het ambtelijk en dies in stijl uit te drukken, volgaarne acte wordt verleend!

HAGANUS.

Verbetering. In het vorig nummer hebben wij abusievelijk

medegedeeld, dat thans op Zorgvliet de schrijfster van Hilda van Suylenburg woont. Zulks is niet het geval: de tegenwoordige bewoonster is Mevr. Dr. Goedkoop-De Jongh.

Deensche brieven uit verre landen.

I.

HET GOUDDAL.

ALS men te paard boven op het bergpad, dat naar beneden naar het gouddal voert, stilhoudt, kijkt men uit over een landschap, dat buitengewoon mooi is in al zijn melancholieke grootsheid. Beneden een smal dal, groene grasvelden, hier en daar eenige afzonderlijke boomgroepen, die zich als het ware afgescheiden hebben van de kudde — het groote oerbosch op de berghellingen — en van de kudde — het groote oerbosch op de berghellingen — en zich dorstig op weg begeven hebben in de richting van de rivier, een kleine rustig voortglijdende stroom, die in een korte bocht achter de bergen verdwijnt, die in machtige golvingen

en met diepe, begroeide ravijnen zich de een na den ander verheffen, al hooger en hooger en in eindeloze rijen. ⊗ In een lange, aanzwellende lijn en met een vreemde, peinzende rust liggen de bergen met hun torenhooge eucalyptusboschen. Zwijgend en geduldig, nadenkend en zwaarmoedig liggen zij te wachten op de komende 100.000 jaar. ⊗ De zon brandt op de stille, onbegrijpelijke bergboschen, en de hemel is koel blauw. Slechts in het Zuiden, achter de ernstige profielen der bergen, staan, als met een linaal getrokken, een rij witte wolken, wollig en bol, alsof ze zoo juist door een rangeerende lo-

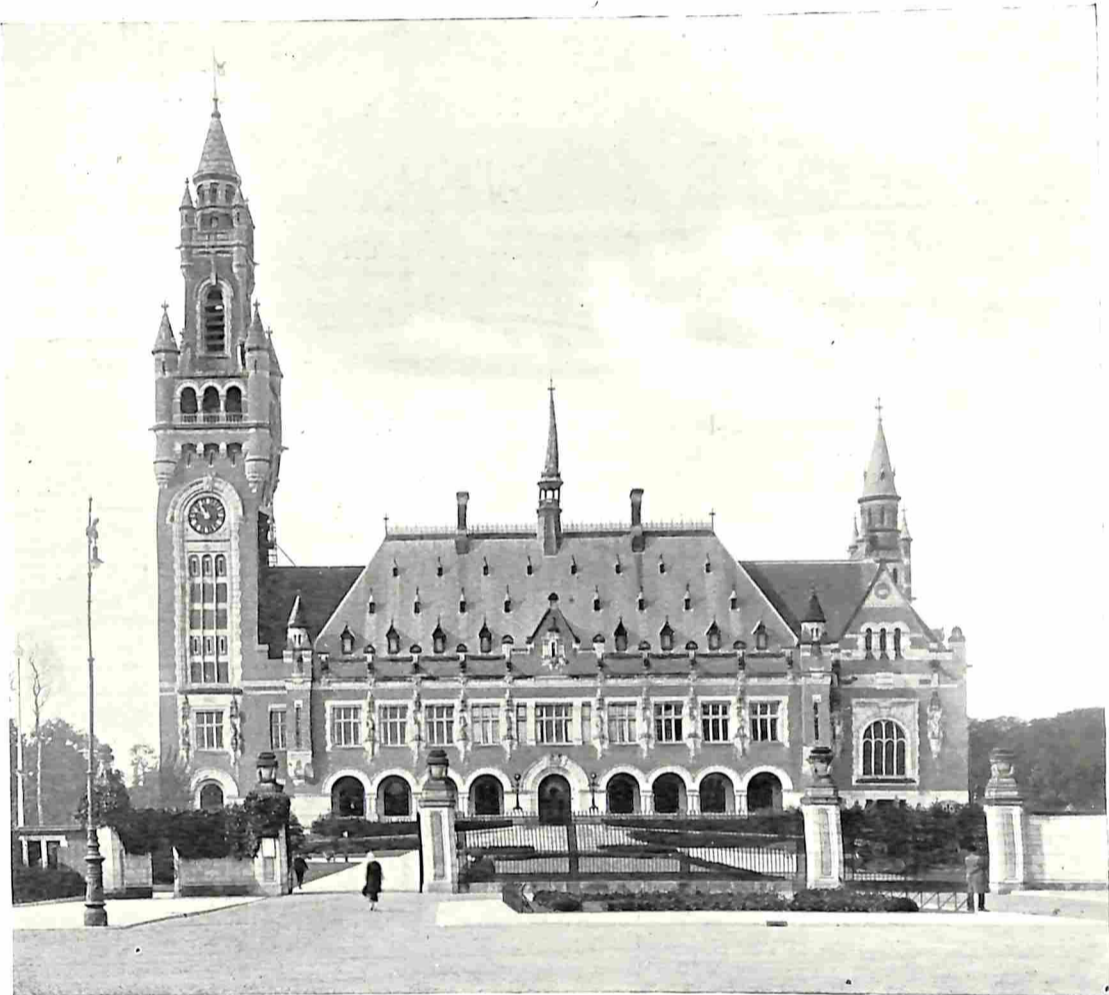

Foto C. Steenbergh.

OUD- EN NIEUW-DEN HAAG HET VREDESPALEIS.

comotief waren uitgepuft. Een roofvogel vliegt voornamelijk zoekend in groote en trotsche kringen over een verren en neveligen berg, en heel uit de verte hoort men het gekraai van een haan. Wat is het hier toch stil, warm en grootsch! ⊗ Op den bodem van het dal, juist daar, waar de rivier haar bocht neemt, ligt een klein dorp, verdrukt tusschen bloeiende tuinen. Daar wonen de goudgravers. Hun kleine, gezellige „bungalows” zijn zoo begroeid met wingerd, hanggeraniums en rozen, dat men op eenigen afstand niet geloofde, dat het een klein dorp is, maar een pas dichtgeworpen graf, dat bedekt is door duizenden bloemkransen. 12 voet hooge witte lelies houden als brandende kandelabers de wacht aan de kanten van het graf, en boven de bloemenhoopen verheffen zich de Australische varenboomen als geweldige „palmversieringen”. Men zou zich er in het geheel niet over verwonderen, als er bij deze geweldige hoopen groen en bloemen, breede roode en witte moiré-linten lagen met de bekende inscripties in gouden letters: „Rust zacht, waarde partijgenoot”. „Van de financieele commissie” „Van het gevangenispersoneel” enz. ⊗ Pas als men zijn paard vlak bij den bloemenhoop doet stilstaan, ontdekt men, dat er kleine wit geschilderde houten huizen onder al die bloemen liggen. Men ziet, dat er sinaasappel- en moestuinen zijn, die naar de rivier toe liggen, hoven met kippen en een put

en opgestapeld brandhout en met uitgespannen touwen, waarop blauwgeruite boezelaars te drogen hangen en kleine meisjes-broekjes en jongenshemdjes. ☼ Het is zoo stil in het dorpje en te midden van de kleine tuinen. De mannen graven goud in de bergen, de kinderen zijn naar school, en de vrouwen wasschen ergens beneden aan de rivier. Slechts eenige van de huisdieren zijn thuis. De kalkoenen hoesten hysterisch, en de kippen loopen te krabben of liggen in het warme stof. De kat ligt op de veranda te slapen op een van de zonneplekjes, die met kleine rikken heen en weer geschoven worden, telkens als de wind het wingerdloof boven hen beweegt. In een ronde kooi van staalraad, die rechts van de ingangdeur hangt, babbelt een tamme papegaai met zijn dikke, hoornachtige tong. „Nobody at home —

rule Britannia,” roept hij, zwijgt dan plotseling, fluit een vroolijk wijsje, houdt dan weer op, loopt een eindje zijdelings over zijn stok en springt naar beneden en schilt een zonnebloempit af. ☼ De weg in het dorpje is lang een snoer aangelegd van Noord tot zuid en van oost tot west. Ze zijn heel breed, bedekt met een tapijt van kort afgeknaagd gras, dat als vilt is om op te loopen. Hier graast het pluimgedierte en het kleine vee van de goudgravers. Geiten, kalveren, ruige ezels en zwarte varkens. Hier en daar bij de hekken in de schaduw onder de oleanderboomen staan een paar paarden, die met hun staart naar de vliegen slaan. Tusschen twee haakjes: wat zijn twee zulke oude paarden toch praktisch, en hoe weten ze het uit te rekenen. Als de vliegen het hun te lastig maken, gaan zij naast elkaar staan, maar zóó, dat de kop van den een op één lijn staat met den staart van den ander en omgekeerd, zoodat iedere slag met den staart de vliegen wegjaagt bij den een van voren en bij den ander van achter; door een groep te vormen, die als het ware een staart vóór en achter heeft, kunnen zij met succes gezamenlijk tegen de vliegen optreden en kunnen zij zich vrijwel ongestoord overgeven aan hun zwaarmoedige droomen over lang vervlogen dagen, toen er nog iets bestond, dat haver heette. ☼ Om een uur of vier worden deze stille, breede wegen plotseling druk en levendig, want dan komen de kinderen van de goudgravers uit school. Men ziet ze al op verren afstand in talrijke groepen, waarin de witte, roze en lichtblauwe jurken duidelijk te zien zijn. Als kleine bloeiende boschjes staan de troepjes daar ver weg op de groene wegen. Maar weldra hoort men hen lachen en roepen, en hoort men het lawaai van de tot dus verre slapende dieren op de wegen, die zij uit hun middagdutje opschrikken. De kalveren loeien en gaan op den loop, de ganzen loopen schreeuwend weg met vooruitgestreken hals en halfopgeheven vleugels, de ezels balken, en de zwarte zwijnen zetten het op een loopen. ☼ Een ongelooflijke massa kinderen hebben die goudgravers. Het krioelt er van op de wegen, in alle leeftijden. Aankomende lang uitgegroeide jonge meisjes, die knap beloven te worden, maar die — om de uitdrukking van de goudgravers te gebruiken, die uit den hoenderhof stamt — nog voornamelijk bestaan uit „vleugels, hals en pooten”; lieve kleine meisjes met strikjes in het haar, die buigen, als ze een Deenschen mijnheer zien; groote krachtige jongens met hun boeken op hun maag in hun sporthemd; kleine kereltjes met een grifeldoos, een A. B. C.-boekje en een klein groen boterhamtrommeltje. ☼ Op den weg uit school naar huis

Foto C. Steenberg.

oud- en nieuw-den haag.
de scheveningsche boschjes bij het begin van de waterpartij.

doen de goudgraversjongens soms een grappig en betrekkelijk onschuldig spelletje met de ezels. Ze zitten de langooeren achterna, die al balkend en met den staart recht achteruitgestoken, die de vlucht gaan. Als ezels balken, steken zij altijd hun staart achteruit, en een slimme goudgraversjongen moet eens in den oertijd bedacht hebben, dat het balken van het dier en de gelijktijdige beweging met den staart in een zeker verband met elkaar stonden. Zeker is het in ieder geval, dat de jongens, als zij den ezels gevangen hebben, hem een baksteen aan den staart binden, en terwijl de op die manier belaste staart naar beneden moet gaan, houdt als met een tooverslag het gebalk van den ezels op. Terwijl de jongens om het dier heen dansen en het toeschreeuwen: „zal je zoet zijn”, staat de ezels met gebogen hoofd, naar het schijnt heel gedwee en onderdanig. Maar wordt de baksteen losgemaakt — wip, dan gaat de staart weer achteruit en een verbitterd en weerspanning gebalk doortrilt de lucht, totdat de gedwee-makende steen weer aangebracht wordt. Ach, als de tweevoetige ezels ook staarten hadden en op een dergelijke manier tot zwijgen gebracht konden worden, hoeveel beter zou het er dan voor de menschheid uitzien en ook voor de baksteenfabrieken! ☼ Tegen vijf uur, als de zon daalt en de sneeuwkalot van den hoogsten en verstverwijderden bergtop doet gloeien als vruchtenijs, komt de goudgraversvrouw aan het tuinhek, en met de

Foto C. Steenberg.

oud- en nieuw-den haag.
bij de verhuell bank in de scheveningsche boschjes.

hand boven haar oogen kijkt zij onderzoekend naar de bergen. Dáár komen ze — de helling af, de man komt thuis van de goudmijn met de kinderen, die hem tegemoet geloopt zijn. Voorop loopen de twee breede koeien met klinkende klokken en zwaaiende uiers, even daarachter komt de goudgraver; hij heeft de baby op zijn rug en de twee die daarop volgen aan de hand; de oudste, een jongen, loopt vooruit en vertelt met een vol belangstelling opgeheven en opzij gedraaid gezicht den vader al het nieuwste nieuws: dat de witte duif dood is, dat hij bij de watermeloenen gewied heeft, en dat zij „gemakkelijk” eten zullen hebben van middag, omdat het waschdag is.

Ja, zóó leven de goudgravers nu. De oude wilde en avontuurlijke tijden zijn voorbij, de goudwinning is een industrie, en de goudgraver is loonarbeider geworden. 40—50 jaar geleden lag er hier, waar het kleine dorp nu ligt, een groote tenten- en barakkenstad, waar de 10.000 goudgravers, die langs de rivier en in de bergen werkten, 's avonds een onderdak hadden. De ouderen in het dorp zijn nooit blijder — en zij worden nooit méér blauw om hun neus — dan als zij het mogen hebben over den ouden glorieijken tijd. Overdag werd het goud uit de bedding van de rivier en de beken in de bergen geschept, en 's nacht ging het heet toe. Bij duizenden stroomden de goudgravers de tentenstad binnen; zij die te paard waren, reden vaak regelrecht de gelagkamers binnen en lieten de paarden de voorpooten op de toonbank zetten, of schoten met een revolver naar de flesschenrijen op het buffet, als de waard zich niet genoeg haastte. Aan de gelagkamers grensden groote danszalen, waar de goudgravers het leger van Iersche meisjes en dames van de kleine Australische grondbezitters buiten adem dansten, dat de waarden daarvoor op de been gebracht en geëngageerd hadden. Iedere dans duurde drie minuten en kostte vijf kronen voor ieder paar. De alcohol stroomde er, en de toon was zeer vrij. Voor de goudgravers die te onzeker op hun beenen waren om zich aan den dans te wijden, waren er groote speelholten, waar het slaan van de kaarten op de tafel en het halfonderdrukte, mompelende geluid van dobbelsteenen, die in leeren kokers geschud werden, tot den lichten morgen weerklonk. Als het contante bezit verspeeld en verbrast was, werd er met goudkorrels en goudstof betaald, die in hoopjes op de weegschaal van den waard gegooid en ge-

Foto C. Steenbergh.

oud- en Nieuw-Den Haag.
VILLA „RHODODENDRON” AAN DEN TAPIJTWEG.

wogen werden. Trouwens, het laatste denkbeeld van de „Banque des Pays du Nord” van een „nachtbank”, was ook reeds toen bekend: alle dertien banken van de tentenstad waren dag en nacht open om den goudstroom in- en uit te pompen. Deze veelbewogen tijden zijn voorbij, dank zij de wijze inrichting van de natuur. Het duurde maar een korten tijd, dat het goud zoo gemakkelijk te krijgen was. Toen het alluviale goud, het vrije goud, d.w.z. het goud, dat door de rivieren en den regenval van vroegere tijden uit verweerde rotsen gespoeld is, en dat op bepaalde plaatsen, in rivier- en beekbeddingen enz., gemakkelijk te bereiken was, toen de voorraad van dat goud op zijn eind liep, ging men over tot het goud, dat nog niet uitgewasschen is door de krachten der natuur en in de kwartsrotsen zit. Dit goud is veel moeilijker te bemachtigen, er zijn dure springstoffen voor noodig, en daar waar het kwarts niet zeer rijk is, ook machines voor boringen, om ventilatoren, waterpompen enz. te drijven. Het kapitaal moest er aan te pas komen, en de goudgravers werden loonarbeiders in de nieuwe met machines gedreven mijnen of in de diepe kwartsmijnen of in de hydraulische aan de oppervlakte liggende mijnen, waar men met waterkracht de aarde van de oppervlakte wegsput, totdat men aan het gruis, dat goud bevat, komt, even boven den rotsgrond, gruis, dat losgespoten wordt om dan opgezogen en door groote ijzeren bakken gegoten te worden, waar de gouddeelen in achterblijven en geamalgameerd worden met kwikzilver. Dat goud is ook alluviaal goud, vrij goud, maar het ligt zoo diep onder den grond, dat met handenarbeid niets van belang te bereiken zou zijn. Ja, het is ongelooflijk, wat de menschen uitgedacht hebben om dat kostbare gele metaal te bemachtigen, uitgedacht op het gebied van vernuftige machines en van doeltreffende chemische processen, die het mogelijk maken met profijt goud-bevattend kwarts fijn te maken, dat slechts voor eenige luttele kronen aan goud bevat per 1000 K.G. Geen wonder, dat de goudproductie zoo duizelingwekkend gestegen is in den laatsten menschenleeftijd. Er wordt nu in de wereld ongeveer 600.000 K.G. goud geproduceerd of, in een rond getal uitgedrukt, voor ongeveer 15 milliard kronen per jaar. Zooveel goud, en toch staat men zoo dikwijls te vergeefs in zijn vestjeszak naar één kroon te zoeken! Nu ja, een van de oorzaken, dat het leven zoo moeilijk en duur is geworden, is immers juist die vervloekte bom goud, die uit den grond gehaald wordt. Als er veel van een waar is, daalt zij immers in waarde, ook de waar, die goud heet, en háár geringere waarde blijkt hieruit, dat haar koopkracht kleiner wordt. Er is dus geen be-

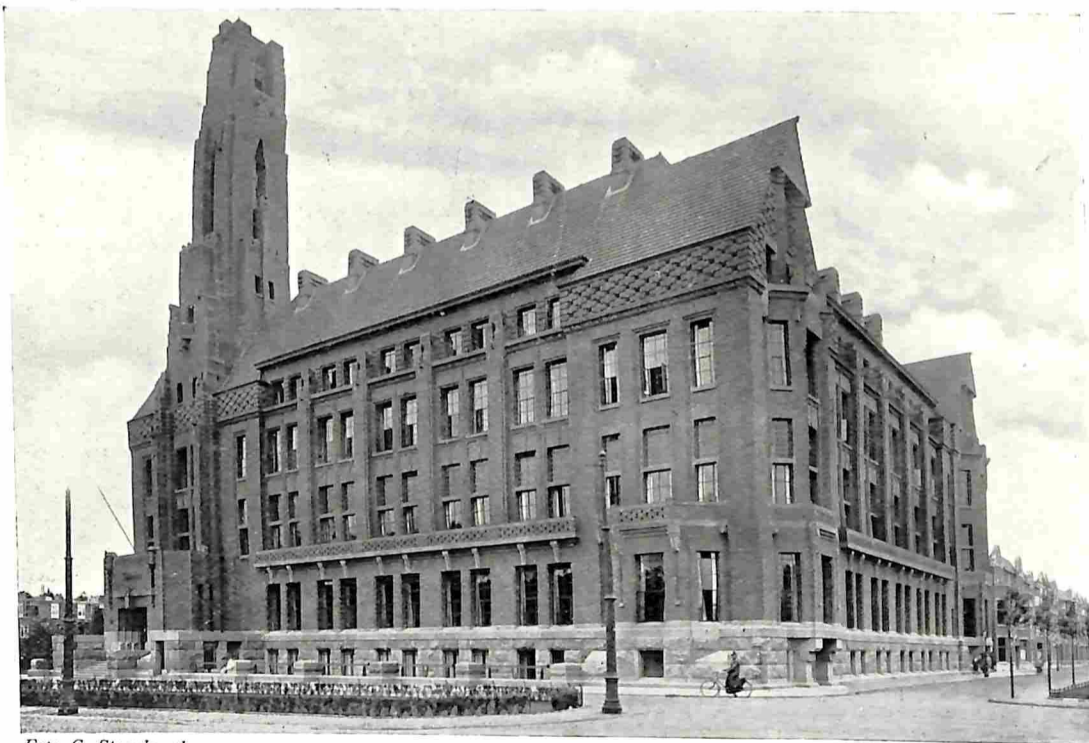

Foto C. Steenbergh.

oud- en Nieuw-Den Haag.
HET GEBOUW „PETROLEA” AAN DEN BENOORDENHOUTSCHEN WEG.

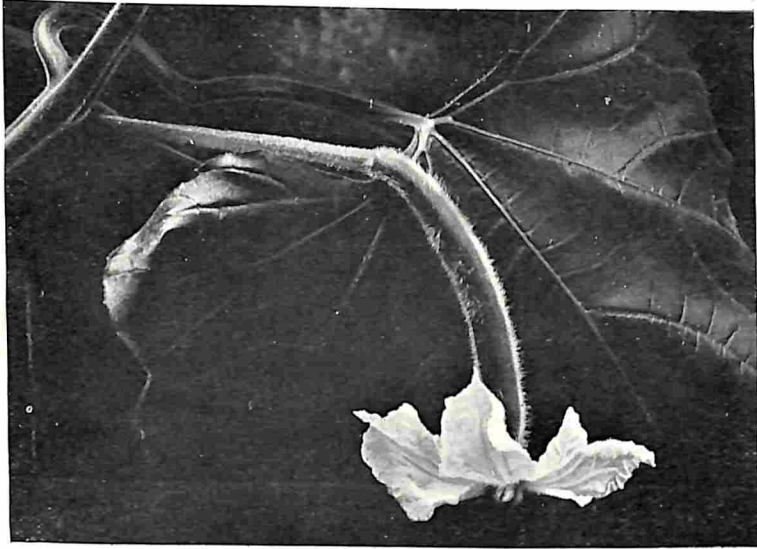

Foto Afer.

KALEBASSEN. VROUWELIJKE BLOEM VAN LAGENARIA OFFICINALIS (FLECHKALEBAS).

Het resultaat? Ja soms kan men er een dagloon van een stuk of tien kronen of iets meer mee verdienen, soms ook maar een paar kronen en soms zoo goed als niets. ☞ Neen, de oude goudgraverstijd is het niet meer, maar de niet zeer talrijke bevolking van het gouddal, 1100 zielen, verspreid over een oppervlakte grooter dan het eiland Funen, troost zich met de gedachte, dat het toen toch niet veel beter was. Hun vaders en grootvaders, die de groote klompen uitgroeven, hadden eenige duurzame vreugde er van. Het goud vloog even gauw uit hun zakken als het er in kwam. Zelfs de man, die hier den grootsten goudklomp van de wereld vond, „the welcome-mugget”, die voor 180.000 kronen aan goud bevatte, stierf in een armenhuis. Al die schatgraverij bracht geen geluk, zeggen ze hier in het gouddal, en zij vinden, dat de toestanden beter zijn zooals ze nu zijn. Ze hebben het immers ook goed, ze hebben hun mooie bergen en het heerlijke klimaat, hun kleine huizen en geurende tuinen, hun vee en hun kippen, de bosschen zijn vol gratis brandhout, wild en honing, de rivieren krioelen van visch en kreeft, en het loon in de diepe mijnen is hoog. Als de „mijnziekte” maar niet bestond, zou het gouddal een klein paradijs zijn.

Naar het Deensch van
KNUD POULSEN.

paalde reden om zich te verheugen over den ommekeer in de goudwinning. ☞ Zeker, het oude, ongebonden goudgraverleven is voorbij, en de goudgravers zijn kalme, rustige loonarbeiders, met een eigen huis, kinderen geworden, met een eigen tuin, een tuin en kippen. Dat zou zeker een vooruitgang zijn, als er maar geen leelijk „maar” bij was. Het gebeurt namelijk maar al te vaak, dat de arbeider van de goudmijn thuis komt in zijn klein met rozen begroeid huis, bleek, moe en hoestend, aangetast door de „mijnziekte”, een longziekte, die zoo mogelijk, nog erger is dan de tering. Ik heb een heel jongen mijnwerker, het mooiste en krachtigste model voor een kampvechter dat een beeldhouwer zou wenschen, in eenige weken zien wegwijnen en hem zien uitteren en sterven in een paar maanden tijds. Het is de lucht van de diepe goudmijnen, die met fijn kwartsstof van de boringen en de ontploffingen bezwangerd is, die de longen uitdroogt en vernielt. De ziekte heerscht als een geesel in alle gouddistricten. Het oude goudgraversleven met het werken onder den vrijen hemel, in de zon en de frische lucht, was zeker ondanks alle uitpattingen minder ongezond wat het lichamelijke betreft. ☞ De ouderwetsche manier van goudgraven is echter nog niet geheel verdwenen hier in het gouddal. Als men niets anders en beters te doen heeft, gaat men de bergen in en graaft goud op de oude manier. Dat gaat zóó. Men stelt een katrol van een put op en graaft daaronder een gat. Als het gat diep wordt, graaft de eene man beneden in het gat en doet de uitgegraven aarde in een emmer, die de man boven ophijscht, leegmaakt en weer neerlaat. Als men zoo diep is, dat men met zijn houweel kan voelen, dat men niet meer dan een paar centimeter van den vasten rotsgrond af is, waarschuwt men den makker, die boven is; „bottom” (vaste grond) roept men; de aarde, die nu opgeschen wordt, bevat namelijk goud. Het goud ligt altijd in het gruis en de klei vlak boven de rots en in de rotsspleten, die daarom met een schraapijzer zorgvuldig afgekrabd worden. Als dat gebeurd is, draagt men wat men uitgegraven heeft naar de rivier of naar een waterplas en wast het goud uit. Men vult een blikken bak, die in uiterlijk en grootte op een grooten waschkom lijkt, met het uitgegraven goedje, gruis, klei, steenen enz. Dan giet men er water op en laat de massa goed door de handen gaan, doet er nog meer water op en brengt al wat er in den bak is in draaiende beweging; daardoor zinken de gouddeelen op den bodem. Van tijd tot tijd verfrischt men het water, zoodat het langzamerhand de schoongewassen steenen en de uitgewassen aarde, die aan de oppervlakte ligt, wegspoelt. Zoo blijft men aan den gang. Met een weinig oefening neemt dit alles niet meer dan eenige weinige minuten in beslag. Ten slotte blijft er dan alleen een fijn zand op den bodem van den bak, en daarin glinsteren de kleine goudkorrels.

KALEBASSEN.

DE Cucurbitaceën omvat ongeveer acht honderd soorten en is beperkt tot de warmere streken der aarde. Het zijn meestal gewassen die in één jaar tijd uit zaad ontstaan, volwassen worden, bloeien en dan afsterven. Bijna alle Cucurbitaceën zijn klimplanten, welke of als sierplanten worden gekweekt omdat ze prachtige bloemen, bladeren of vruchten leveren, of van oeconomische beteekenis zijn wegens hun groote, smakelijke vruchten, zooals de meloenen, de komkommers, de augurken, terwijl ten slotte ook enkele leden van deze interessante familie gecultiveerd worden omdat de vruchten als gebruiksvoorwerpen van allerlei aard hun bestemming vinden. De belangrijkste eigenschappen der Cucurbitaceën kunnen we het best nagaan bij de twee geslachten Cucurbita en Lagenaria, aan de hand

van onze afbeeldingen. We zeiden reeds, dat het eenjarige gewassen zijn en als zoodanig moeten ze bijzonder snel kunnen groeien, want het is lang geen zeldzaamheid, dat de klimmende stengels een lengte bereiken van meer dan

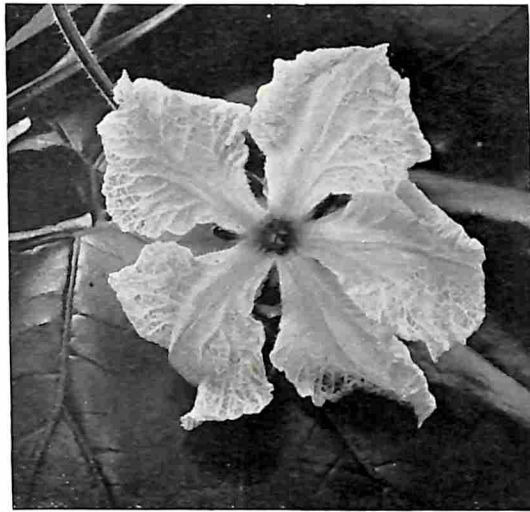

Foto Afer.

KALEBASSEN. MANNELIJKE BLOEM VAN LAGENARIA OFFICINALIS.

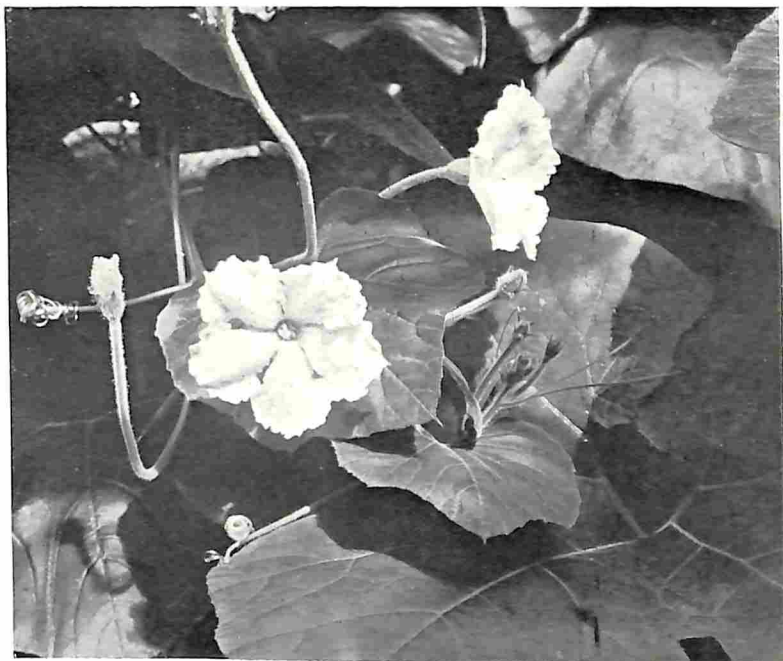

Foto Afer.

KALEBASSEN. MANNELIJKE BLOEMEN VAN LAGENARIA OFFICINALIS.

zes meter! Die snelle groei is dan ook een van de oorzaken, waarom Kalebassen zoo veel gebruikt worden om onooglijke muren, schuttingen of priëlen te maskeeren. ☼ Wanneer in Mei de zaden zijn uitgelegd, bedekt met een dun laagje aarde, duurt het onder gunstige omstandigheden niet langer dan een dag of zeven voor de kieming plaats vindt. Het zaad bevat twee kiemlobben, die weldra belangrijk in grootte toenemen en nog zeer langen tijd frisch groen blijven, een lengte bereikend van vaak meer dan tien centimeter. Na ongeveer een week begint een ongeëvenaard snelle groei en klimt de plant met behulp van zeer lange ranken langs allerlei steunpunten omhoog. Een typische eigenaardigheid van deze ranken is hun bijzondere gevoeligheid voor contactprikkel. Wanneer we namelijk zoo'n hechtrank, die eigenlijk niets anders is dan een gemetamorphoseerd blad, bij den top vasthouden en er met een of ander voorwerp langs wrijven, niet langer dan gedurende eenige seconden, zien we dat het orgaan zich, enkele oogenblikken nadat het losgelaten is, begint te krommen. Het is, alsof de plant een steunpunt „gevoeld” heeft en tracht, dit aan te grijpen door de rank te buigen. De reactie is niet zoo snel en volkomen als bij het bekende kruidje-roer-me-niet, maar toch duidelijk genoeg om met het bloote oog te worden waargenomen. ☼ Na een week of zes verschijnen de eerste bloemen, die bij Cucurbita prachtig okergeel van kleur zijn en bij Lagenaria wit. Wanneer we deze bloemen nader beschouwen, blijken zij niet uniform van bouw te zijn. De meeste hebben alleen maar meeldraden, terwijl andere deze mannelijke voortplantingsorganen missen en slechts van een stamper voorzien zijn. Deze scheiding in mannelijke en vrouwelijke bloemen wordt bij de meeste Cucurbitaceën gevonden. Het spreekt vanzelf, dat de mannelijke meeldraadbloemen nooit vruchten leveren en daarom worden ze door de kweekers „loos” genoemd. De stamperbloemen zijn direct te herkennen aan het vruchtbeginsel, dat bij Cucurbita rond is, bij Lagenaria den vorm van een komkommer of een flesch heeft. Voor het ontstaan van kiemkrachtig zaad is bij de Cucurbitaceën, evenals bij verreweg de meeste andere planten, een bestuiving noodig, d.w.z. de stuifmeelkorrels uit de mannelijke bloemen moeten kiemen op den stamper van de vrouwelijke en hun inhoud uitstorten in de zaadknoppen, die zich in het zoo even genoemde vruchtbeginsel bevinden. De bestuivingsprikkel heeft niet alleen de vorming van de zaden tengevolge, maar ook de meta-

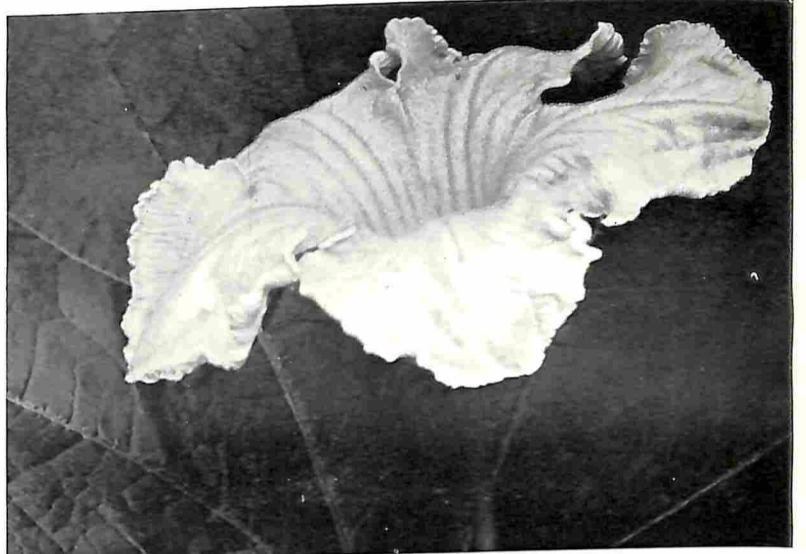

Foto Afer.

MANNELIJKE BLOEM VAN CUCURBITA MAXIMA.

Foto Afer.

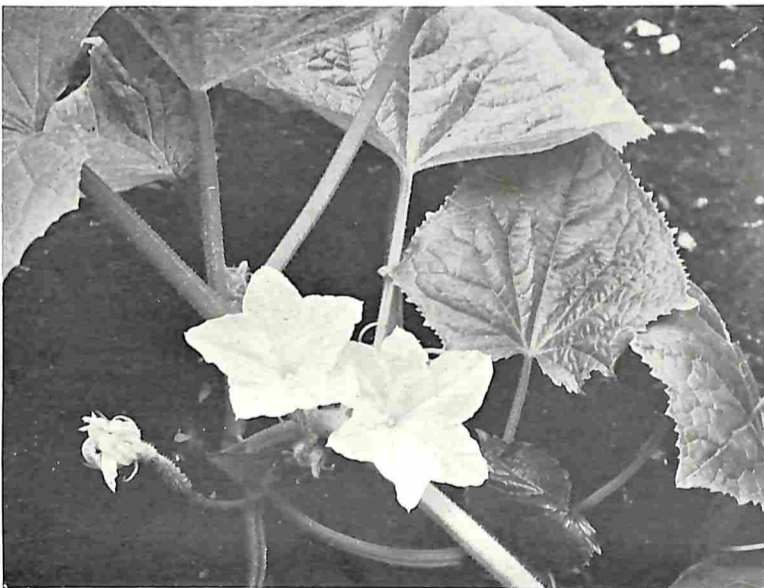
RIJPE FLESCHKALEBAS
LAGENARIA OFFICINALIS.

Foto Afer.

BLOEMEN VAN CUCUMIS SATIVUS,
DE KOMKOMMER.

morphose van vruchtbeginsel tot vrucht. Het vreemde bij de planten waar het hier om gaat is nu, dat het laatste, de vruchtwording dus, niet door een bestuiving behoeft te worden voorafgegaan. We noemen dit verschijnsel parthenocarpie of maagdelijke vruchtvorming. Dergelijke Kalebassen bezitten natuurlijk geen kiemkrachtig zaad maar verschillen overigens in het geheel niet van de op normale wijze gegroeide exemplaren. ☼ De vruchten van de verschillende soorten Cucurbitaceën vertoonen een buitengewone verscheidenheid van vormen en zijn vaak bijzonder mooi van kleur. De zwaarste exemplaren, die een gewicht van ± 100 K.G. kunnen bereiken, komen voor bij Cucurbita maxima, de meloenkaleb. Alle omstandigheden moeten echter medewerken om zulk een resultaat te bereiken en een van de eerste vereisten, naast een voldoende hoge temperatuur, is dat de bodem zeer veel voedsel moet bevatten. Het is daarom aan te raden, bij het kweken van Kalebassen, zeer sterk te mesten; in Duitsland worden de planten vaak in bijna enkel mest geteeld! De cultuur in broeikassen heeft natuurlijk haar voordeelen; vooral de hogere temperatuur is een gunstige factor. De buiten groeiende planten hebben echter veel minder last van schimmels, die in kassen moeilijk te weren zijn en dikwijls het grootste gedeelte der vruchten in het begin van de ontwikkeling aantasten en vernietigen. ☼ Behalve Cucurbita en Lagenaria worden de geslachten Cucumis (Augurk, Komkommer en Meloen) Citrullus of Watermeloen, Luffa of Sponskomkommer, Ecballium of Springkomkommer en Cyclanthera bij ons gekweekt. Het geslacht Cucumis bewoont de tropen en subtropen en wordt gevonden in een dertigtal soorten, welke alle eenjarig zijn. De soorten Cuc. myriocarpus en Cuc. Anguria worden gecultiveerd om de sierlijke, van witte stekels voorziene vruchten, Cuc. sativus, de augurk en de komkommer en Cuc. melo, de meloen, omdat hun vruchten eetbaar zijn. ☼ Het geslacht Citrullus is afkomstig uit Afrika en wordt bij ons niet zoo veel gekweekt als de andere eetbare Cucurbitaceën. Citrullus vulgaris, de Watermeloen, heeft vruchten met zwarte zaden, Citrullus colocynthis ronde vruchten ter grootte van een sinaasappel, die gedroogd worden en als Kolokwintappels in de apotheek toepassing vinden. Er wordt een scherp, bitter extract uit bereid, dat als drasticum wordt gebruikt. ☼ De planten die tot het genus Lagenaria behooren, zijn inheemsch in Azië en Afrika. Er bestaat van dit geslacht maar één soort, Lagenaria vulgaris, de fleschkaleb, welke in een groot aantal variëteiten gekweekt wordt, die hun naam ontleenen aan den

Foto Afer.

VROUWELIJKE BLOEM VAN
CUCURBITA MAXIMA.

worden, tot 1 M. toe: het exemplaar van de afbeelding bereikte een lengte van 84 cm. Als een bijzonderheid moge gelden, dat de zaden van de Lagenaria toepassing vinden als lintworm-middel (in het Duitsch heet de gewone lintworm Kürbisbandwurm of Kalebaslintworm). ☞ Een geheel afwijkend gebouwde plant, die door een leek niet gauw als Cucurbitacee zou worden herkend, is de *Acanthosicyos* of Narasplant, welke in Z. W. Afrika, vooral in de omgeving van de Walvischbaai, in groote hoeveelheden voorkomt. Het is een echte woestijnplant, geen klimmer, maar een anderhalve meter hoge struik zonder bladeren, die in plaats daarvan takdoornen en ranken bezit. Evenals bij de meeste woestijnplanten dringen de wortels zeer diep in den bodem door, soms wel vijftien meter. Deze wortels zijn een geneesmiddel voor de Hottentotten, die ook de ongeveer vijftien centimeter lange oranje-roode vruchten eten. ☞ In Amerika, vooral in het tropisch gedeelte, groeit een boom, die niet tot de Cucurbitaceeën behoort, maar tot de Bigoniaceeën en Kalebassenboom wordt genoemd. De vruchten worden evenals de echte Kalebassen bewerkt tot allerlei gebruiksvoorwerpen, waar zij zich door de hardheid van den vruchtwand bijzonder goed toe leenen. In ons land wordt de „Kalebassenboom” weinig of niet gekweekt: de echte Cucurbitaceeën verdienen om hun snellen groei en kleuriger vruchten de voorkeur, en het is dan ook te hopen, dat steeds meer plantenliefhebbers zich zullen gaan toeleggen op de cultuur van Kalebassen, welke, met de nodige zorg uitgevoerd, bijna steeds gunstige resultaten oplevert. AFER.

KONINGEN IN BALLINGSCHAP

door
CHARLES G. D. ROBERTS.
(Vervolg).

19)

NA zijn nu bevroren buit te hebben opgenomen en de zak waarin hij de visch gestopt had op den rug te hebben vastgegespt om beide handen vrij te hebben, ging hij op weg naar huis met de lange, kalme en toch snelle glijpassen van den ervaren sneeuwschoenlooper; en het gele hondje, welks geloof in de manhaftigheid van zijn metgezel nu voor goed gevestigd was, draafde zorgeloos drie of vier pas vooruit. ☞ Reeds lag de schaduw der wouden halverwege over de beekbedding, doch Kane, het midden der lichte streep die nog vijf of zes pas breed was, houdend, gleed staag voort. Onder het voortgaan hield hij een waakzaam oog op den in schaduw gedompelden kant van zijn pad. Hij had misschien een mijl afgelegd toen hij plotseling een tinteling in

zijn haarwortels voelde, die hem scheen te zeggen dat hij van de duisternis uit werd gadeslagen. Al keek hij ook nog zoo scherp, hij kon geen spoor ontdekken van zich voortbewegende gedaanten; al luisterde hij ook nog zoo scherp, hij ving niet 't vaagste geluid op van volgende schreden. Bovendien verwachtte hij dat de scherper zintuigen, scherper instincten van den hond hem elke steelsgewijze nadering zouden verraden; en de hond was klaarblijkelijk op zijn gemak. ☞ Hij begon zich juist te verwenschen omdat hij zich te zeer had laten vertrouwen, toen plotseling van tusschen de donkere takken recht voor hem een lange, spookachtige gedaante te voorschijn schoot, en zich op den hond wierp. Even een gesmoord gejam — en de hond en de vreeselijke gedaante verdwenen weder spoorloos in de duisternis. Het gebeurde alles zóó plotseling, dat zij verdwenen waren nog vóór Kane zijn geweer kon aanleggen. Verschrokken en woedend vuurde hij driemaal op goed geluk het bosch in. Toen beheerschte hij zich weder, wel wetend dat het aantal patronen in zijn magazijn niet onbeperkt was. Na ervoor gezorgd te hebben dat zijn bijl en mes beiden gereed waren voor onmiddellijk gebruik, hield hij stil en vulde het magazijn van zijn Winchester. Toen spoedde hij zich voort, zoo snel hij kon, zonder haast te verraden. ☞ Onder 't gaan was hij er zich levendig van bewust dat de wolven — niet de Grijze Meester alleen, doch de geheele troep — ge-

lijken tred met hem hielden door het stille duister aan gene zijde van den rand der sparren, doch geen enkel blijk van hun gevaarlijk gezelschap zag of hoorde hij. Hij voelde het enkel door het samentrekken der huid als bij kippevel, door het overeind gaan staan van zijn nekhaar. Ieder oogenblik verwachtte hij den snellen aanval, den strijd om het leven. Doch hij was gereed. Het was geen vrees die zijn zenuwen deed trillen, doch de hevige, huiverende opwindung, veroorzaakt door zijn toestand. Zelfs tegenover deze vreemde, verborgen krachten van het woud voelde hij zich zeker van de overwinning. Hij had een gevoel alsof zijn geweer naar zijn schouder zou vliegen en bijna van zelf afgaan, niet falend, bij het eerste oogenblik van den aanval, zelfs nog voor zijn tegenstander te zien was. Doch niet eenmaal, over de geheele lengte van die eindeloze laatste drie mijlen, vertoonden zich zijn verborgen tegenstanders; slechts eenmaal brak er een dood takje, dat onder de sneeuw verborgen lag, met een luiden knap. Het leek hem toe dat zijn geweer naar zijn schouder vloog eigenlijk nog vóór het geluid zijn oor bereikte. Doch er gebeurde niets. En toen vloog er een doodelijk verschrikt konijn ventre à terre over de snel smaller wordende lichtstreep van zijn pad. Doch ook nu volgde er niets. Eindelijk, na wat hem uren toe-

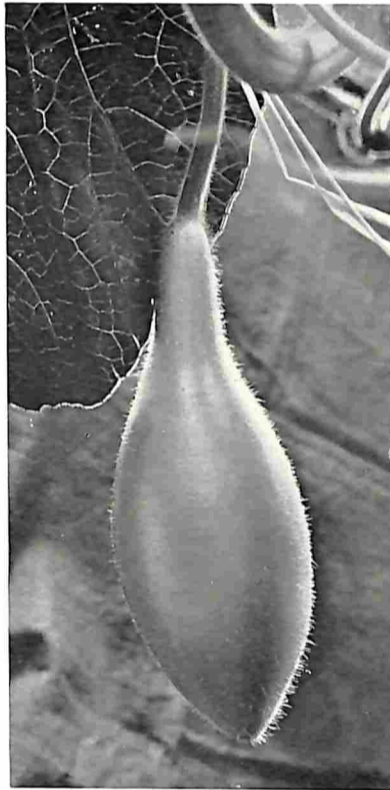

Foto Afer.

JONGE FLECHKALEBAS,
LAGENARIA OFFICINALIS.

Foto Afer.

MELOENKALEBAS, CUCURBITA MAXIMA.

leken, kwam hij aan de open weiden boven de Burnt Brooknederzetting. Hier liep hij nog een eindje voort, en toen, daar de zenuwspanning zoo hevig was geweest, ging hij plotseling op een boomtrunk zitten en barstte in lachen uit, wat de wolven wel bovenmatig moet verbaasd hebben. ☞ Hierna, hoewel hij er zich zeer wel van bewust was dat de onbegrijpelijke verdraagzaamheid van den Grijzen Meester hem een gevecht had bespaard, dat wellicht verkeerd voor hem zou zijn uitgevallen, werd de belangstelling van Kane in het geheimzinnige dier onomwonden vijandelijk. Hij voelde bitterheid in zich om den hond. Hij voelde dat de groote wolf hem vernederd had; en een paar dagen lang was hij niet meer de onpartijdige beoefenaar der natuurlijke historie, doch de felle, primitieve jager met heete bloeddorst in de aderen. ☞ Toen verdween ook deze stemming, of, liever gezegd, ze onderging een verandering. Hij kwam tot de slotsom dat de Grijze Meester inderdaad een te individueel dier was om zoo maar zonder meer te worden gedood, doch dat hij terzelfdertijd veel te gevaarlijk was om vrij rond te blijven loopen. En nu richtten zich alle denken en inspanning die hij niet moest geven aan zijn dagelijksche plichten op school, op het probleem van het levend vangen van den wolf. Hij zou hiermede de geheele Quah-Davic vallei een dienst bewijzen. En hij zou het genoegen smaken den prachtigen gevangene ten geschenke aan te bieden aan de stad waar hij zijne studiën voltooid had, die te dien tijde druk bezig was met het op bescheiden schaal aanleggen van een dieren-tuin, dien zijn burgers trachten te inaugureren. In zijn verbeelding zag hij reeds een blikken plaatje in het kleine park, met het opschrift:

Canis Occidentalis
Oostelijk Noord-

Amerika
Geschenk van den

Heer Arthur Kane.

☞ Na eenige weken van volhardend vallen-zetten, moest Kane echter bekennen dat deze bescheiden eerezucht verder dan ooit van de vervulling verwijderd was. Op alle mogelijke manieren had hij alle denkbare soorten van vallen waarin men dieren placht te vangen, geprobeerd. En nadat hij ze alle de revue had laten passeeren, probeerde hij ze geduldig nog eens van 't begin tot 't einde. Natuurlijk was het resultaat onvermijdelijk, want geen dier, zelfs niet de Grijze Meester, is op den langen duur opgewassen tegen een mensch, wien het volle ernst is. En toch was Kane's triomf toen deze zich ten laatste aan zijn ontstelden blik vertoonde, slechts indirect. Bij het ontwijken en terzelfdertijd blootleggen en den spot drijven met Kane's vallen, had de groote wolf getrapt op een krachten berenval, die een listige oude vallenzetter daar vlakbij zonder aas verborgen had. De val was door middel van een stevigen ketting aan een boom vastgemaakt — en al raasde en trok en rukte hij ook nog zoo, de Grijze Meester zat gevangen. In zijn stille woede zou hij waarschijnlijk den gevangen poot hebben doorgeknaagd om zijn vrijheid te herkrijgen, doch vóór hij dit kon doen, kwam Kane erbij en nam zijn volle aandacht in beslag. ☞ Kane's teleurstelling, toen hij den prachtigen buit in een anderman's val vond, was slechts van voorbijgaanden aard. Hij wist dat zijn gelukkige mededinger gereedelijk afstand zou doen van zijn rechten tegen

een behoorlijke vergoeding. Doch hij zag niet in wat hij in de onderhavige moeilijkheid moest beginnen. Hij wilde naar huis terug om hulp en touwen, vallen en een muilkorf, die hij zich had aangeschaft, te gaan halen; doch hij was bang dat de vallenzetter tijdens zijn afwezigheid zou komen en den gevangene doodschieten ter wille van de huid en de premie. In zijn onzekerheid wachtte hij, hopen dat de vallenzetter spoedig mocht komen; en bij wijze van oefening voor wat er later zou volgen zoowel als om de aandacht van den gevangene wat af te leiden van zijn pijn, begon Kane te probeeren hem te lasso-en met een stevig touw dat hij had meegenomen. ☞ Zijn pogingen hadden geen onverdeeld succes, doch de stille woede welke zij in de borst van het groote dier wekten deden hem ongetwijfeld de snijdende pijnen in zijn poot wat minder gevoelen. Eén geweldige sprong naar zijn vijand, die eindigde in een smadelijk omverrollen toen de ketting hem, terwijl hij nog met de vier pooten van den grond was, plotseling tegenhield, had het schrandere dier overtuigd van het ijdele van

een dergelijke taktiek. Neerhurkend loerde hij stil naar zijn tegenstander, met van haat gloeiende oogen. Maar telkens als de lus aan het eind van het touw snel naar zijn kop kwam draaien, beet hij haar met een bliksem-snelle hap van zijn lange tanden door. Toen Kane deze tijd-passeering moe was geworden, zaten er zoo-veel knoopen in het touw dat de lus niet langer wilde glijden. ☞ Doch nu kwam de oude vallenzetter op zijn sneeuwschoenen aanglijden met een schittering van blijdschap in zijn sluwe, blauwe oogen. „En nou zullen we dat ongedierte 's laten zien dat ie geen „loup garou” is!” merkte hij op, terwijl hij luchtig zijn bijl zwaaide. ☞ Doch Kane kwam haastig tusschenbeide. „Toe, as-jeblijft, maak 'm niet dood, Dave!” smeekte hij. „Ik wou 'm zoo machtig graag hebben! Wat moet je d'r voor hebben?” „Zooas ie

daar staat?” vroeg de oude trapper met een onderdrukten lach. „Ik lever je de goederen niet thuis af, begrijp je!” „Nee, nee”, lachte Kane, „zooals ie daar staat”. „Nou, omdat jij 't bent, wil ik d'r niet meer voor hebben dan de pels opbrengt, en dan de premie”, antwoordde de vallenzetter. „Goed”, zei Kane. „Blijf hier even wachten, alsjeblijft, en hou 'm wat bezig, zoodat ie z'n poot er niet afknaagt; dan loop ik gauw even naar Cross Roads terug om wat touw en zoo te halen dat ik wel noodig zal hebben”. ☞ Toen hij terugkwam met touw, riemen, een grooten muilband en een slee, vond hij Dave in een allesbehalve aanminnige stemming, bezig den waakzamen, zwijgenden, neerhurkenden tegenstander uit te schelden. Bij zijn pogingen om zichzelf te vermaken, en om die onverstoorbare, sinistere kalmte te doen plaats maken voor wat actie, was hij net even binnen het bereik van den sprong van den Grijzen Meester gekomen. Snel als die sprong was, was die van den waakzamen vallenzetter nog juist vlug genoeg om hem te ontwijken — dat wil zeggen, gedeeltelijk. Dave's eigen huid was den dans ontsprongen, doch uit zijn zware jas van eigen-gesponnen stof was de achterkant geheel uitgerukt.

(wordt vervolgd.)

Foto C. Steenbergh.

GEVELS AAN DE KOEPOORTSTRAAT TE DOESBURG.